

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Karppinen, A. (2019) Töihin pirstaleisille työmarkkinoille. Teoksessa Karppinen, A. (toim.) Freelancer työelämän pyörteissä 2019. Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B, Raportteja, s. 3 - 6.

URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/119-Freelancer-tyoelaman-pyorteissa.pdf>

Töihin pirstaleisille työmarkkinoille

teksti

Anneli Karppinen

TYÖELÄMÄN
ILMIÖITÄ

Digitalisoituvassa työelämässä työn tekemisen ja työllistymisen muodot ja tavat muuttuvat, kuten jakamis- ja alustatalouteen liittyvät uudet yrittäjyyden ja työllistymisen muodot osoittavat. Samalla yhä useampi työllistää itsensä sivutai päätoimisesti ns. itsensätyöllistäjänä ja freelancerina. Haasteena on, miten koulutus valmistaa opiskelijat työelämään, jossa moni aloittaa työuransa freelancerina. Tässä artikkelissa havainnoin muutamia työelämän nykyilmiöitä ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia ne asettavat koulutukselle.

Valtioneuvoston Policy Brief -julkaisussa *Miltä näyttää työn tulevaisuus?* (Dufva et. al. 2016) korostetaan, että työ muuttuu selkeästi aikaan, paikkaan ja työnantajaan sidotusta työstä kohti monimuotoista, itseohjautuvaa ja monitilaista työtä. Työtä ei voi tällöin enää ymmärtää ainoastaan työajan tai työnteen paikkojen ja työnantajien kautta. Monella alalla freelancerin työ on jo tällä hetkellä omassa paikassa ja ajassa tapahtuvaa työtä, ts. toimeksiantaja edellyttää, että työ tehdään omilla välineillä ja omissa tiloissa. Tällöin haasteena on, että työn tekijällä ei ole työyhteisön tukea ja hän jää yksin.

Myös työllistymisen tavat muuttuvat. Eurofoundin vuonna 2015 tekemässä Euroopan laajuisessa selvityksessä havaittiin selkeitä työllistymisen trendejä. Työmarkkinoilla eri työnantajat jakavat keskenään työntekijät, työntekijät tekevät useita osaaikaisia töitä saadakseen työviikon täyteen, itsensätyöllistäjät tekevät töitä useille työnantajille, työjoukkoistetaan eri alustojen avulla, jakamistaloudessa freelancerit, itsensätyöllistäjät ja mikroyrittäjät tekevät yhteistyötä. (Itsensä työllistäminen ja jakamistalous... 2017, 21.)

Kulttuuritoimialoilla ja -ammateissa toimiville edellä mainitut trendit ovat tuttuja, sillä työt ovat useimmiten projektiluonteisia ja työsuhteet lyhytkestoisia. Ilmiötä voi tarkastella myös tilastojen avulla.

Vuonna 2017 Suomessa kulttuuritoimialoilla ja -ammateissa toimivilla pysyvä työsuhde oli vain 60 prosentilla, kun vastaava osuus muissa ammateissa toimivilla oli 74. Määräaikaisena toimi 12 prosenttia ja loput yrittäjinä. Osa-aikatyötä teki 22 prosenttia, kun muissa ammateissa toimivista niitä teki vain 16 prosenttia. Tyypillistä oli myös, että monella oli samanaikaisesti useita työpaikkoja. Noin 11 prosentilla oli useampi kuin yksi työpaikka, kun muissa ammateissa toimivista näin oli vain vajaalla 6 prosentilla. (SVT 2017.)

Edellä olevan tilaston mukaan 22 prosenttia teki osa-aikatoimia. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, toimivatko he samalla myös itsensätyöllistäjinä ja freelancereina. 11 prosentilla oli samaan aikaan useampi kuin yksi työpaikka. Voi olettaa, että ryhmään kuuluvista ainakin osa toimi freelancerina.

Kulttuuritoimialoilla yrittäjänä toimiminen on yleisempää kuin muilla aloilla. Vuonna 2017 kulttuuriammateissa toimivista 72 prosenttia työskenteli palkansaajina ja 28 prosenttia yrittäjinä, kun muissa ammateissa vastaavat osuudet olivat 88 ja 12 prosenttia. Esimerkiksi muusikoista lähes puolet, graafisista ja multimedisuunnittelijoista 43 prosenttia ja noin kolmasosa toimittajista ja arkkitehteistä työskenteli yrittäjinä. (SVT 2017.)

Keikkakioskilta työelämään

Työelämän jatkuvat muutokset haastavat myös media-alan koulutuksen aina ammattiopistosta korkeakouluun. Yliopiston journalistiopiskelijoiden työuria tutkineen Pauliina Lehtosen (2013, 109) mukaan opiskelijat kokivat, että koulutuksessa ei käsitelty riittävän laajasti erilaisia työntekemisen muotoja ja itsensätyöllistämistä, kuten yrittäjyyden eri muotoja ja freelancerina toimimista. Harju, Koljonen ja Heinonen (2018) haastattelivat työelämässä toimivia journalisteja, jotka olivat joutuneet työttömiksi mediatalojen toiminnan uudelleenjärjestelyjen vuoksi.

Kokeneiden journalistien viesti oppilaitoksille oli, että korkeakoulujen pitää valmistaa opiskelijat työelämään, jotta he pärjäävät siellä. Koulutusta pitäisi järjestää ainakin mediataloudesta, media-alan start-upeista ja yritystoiminnasta niin journalistikoulutukseen hakeutuville kuin siellä jo toimiville. Samankaltaisia toiveita ovat esittäneet myös TAMKin opiskelijat monissa eri kuulemistilaisuuksissa. Esimerkiksi TAMKin ja Tredun Co-Studio-hankkeessa (2017 – 2019) opiskelijat kokivat, että opiskelijoita ei valmenneta riittävästi uudelleenlaisille työmarkkinoille, joilla yhä useampi heistä työllistää itsensä toimimalla freelancerina.

Työelämään siirtymävaiheessa olevilla opiskelijalla ei välttämättä vielä ole mahdollisuutta eikä rohkeutta perustaa omaa yritystä, sillä toiminnan perustamisessa on riskinsä, varsinkin kun asiakasverkostoa ei ole vielä olemassa. Välivaiheessa, ennen pidempiaikaista palkkatyösuhdetta tai oman yrityksen perustamista, opiskelija voi toimia lyhytkestoisena yrittäjänä, ns. ”kevytyrittäjänä”, ja näin kartuttaa alansa työkokemusta, harjaantua yrittäjänä ja löytää oman alansa asiakaskuntaa. Nykyään markkinoilla toimivat lukuisat laskutuspalveluyritykset mahdollistavat helposti yrittäjämäisen toiminnan jo opintojen aikana. Verotuskäytäntöjen reaaliaikaistuminen (mm. tulorekisteri) tukee myös kevytyrittäjänä toimimista ja esimerkiksi opintotuen, palkkatulojen ja yritystulojen yhteensovittamista.

TAMKissa ja Tredussa tartuttiin työelämän uusiin haasteisiin ja kokeiltiin uudenlaisia työllistymisen ja työntekemisen muotoja kehittämällä työharjoittelua. Co-Studio-hankkeessa syntyi keikkakioski-toimintamalli (Karppinen 2019, 71), jossa toimeksiantajat tarjoavat pieniä työkeikkoja opintojensa loppuvaiheessa oleville, työharjoitteluun suorittaville media-alan opiskelijoille. Opiskelijat toimivat kuin freelancerit ja laskuttavat työstään laskutuspalveluiden tai oman yrityksen kautta. Opiskelijoiden kokemusten mukaan työkeikalla oppi juuri oikeita asioita, esimerkiksi asiakkaan kanssa neuvottelua, tarjouksen tekemistä, oman työn hinnoittelua ja laskuttamista. Aivan kuten he joutuvat tekemään siirtyessään pirstaleisille työmarkkinoille. Myös toimeksiantajien kokemukset keikkakioskitoiminnasta ovat olleet positiivisia.

Lähteet:

Dufva, M., Halonen, M., Kari, M., Koivisto, T., Koivisto, R. & Myllyoja, J. 2016. Miltä näyttää työn tulevaisuus? Tilannekatsaus ja kuusi muutuskulua. Policy Brief 19/2016, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.

Harju, A., Koljonen, K. & Heinonen, A. 2017. Yhteistä uuteen alkuun. Toimittajien kertomuksia mediatyön murroksesta. Tampereen yliopisto. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus. Tampere: Tampere University Press.

Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa. 2017. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä 13/2017.

Karppinen, A. 2019. Keikkakioskilta työharjoitteluun. Julkaisussa TAMK-konferenssi – TAMK-Conference 2019. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Luettu 18.3.2019. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/TAMK-konferenssi-2019.pdf>

Lehtonen, P. Itsensä markkinoijat. 2013. Nuorten journalistien urapolut ja yksilöityvä työelämä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

